

Muhoksen pitäjän ruotusotilaat 1700-luvulla 3

Ruotujakoisen Keminnon sotilaat osallistuivat 1700-luvulla ja 1800-luvun alussa kaikkiaan kolmeen eri sotaan: Hattujen sotaan 1741-43, Kustaa III:n sotaan 1788-90 ja Suomen sotaan 1808-09.

Menemättä syvällisemmin sotatapahtumiin todettakoon, että kaikissa sodissa Ruotsin päävastustaja oli Venäjä ja kahdessa ensimmäisessä sodassa Ruotsi pyrki tuloksetta palauttamaan 1700-luvun alussa Suuressa Pohjan sodassa menettämänsä suurvalta-aseman. Suomen sodan taustalla oli suurvallapolitiikka ja sen lopputuloksena Suomen alue liitettiin Venäjään.

Näissä sodissa jalkaväen tavanomaisiin aseistus oli musketti ja pistin. Aseella voitiin ampua aluksi noin laukaus minuutissa, mikä myöhemmin tekniikan kehittyessä nousi jopa neljään laukaukseen minuutissa.

Musketin kantama oli 120-180 metriä. Sotilaat säilyttivät rauhan aikana aseitaan torpissaan. Kirkkojen lähetyksillä oli varusaittoja, joihin varastoitiin aseiden lisäksi muitakin varusteita.

Ruotusotilaiden aseistukseen kuului musketin lisäksi miekka, joka vaihtui v. 1748 lyhyempiteräiseen hukariin. Se korvattiin v. 1806 välillä jo käytöstä poistetulla pistimellä. Taktiikka kehittyi 1700-luvun kuluessa niin, että suurvaltojen armeijoiden lineaariritaktiikasta vähitellen luovuttiin ja alettiin käyttää kevyempiä ja nopeammin liikuteltavia yksiköitä ja jääkäritaktiikkaa.

Pataljoonaa kohti muodostettiin kaksi jääkäriplutoonaa (1 upseeri, 2 aliupseeria, 2 korpraalia ja 48 miestä). Jääkäreiksi valittiin ”rikkaimmat ja ketterimmät miehet, mieluiten sellaisia, jotka ovat harjoittaneet metsästyä”.

Vuonna 1803 sai Pohjanmaan rykmentti uudet piilukkomusketit m/1791, joilla se lähti viisi vuotta myöhemmin sotaan. Jääkärit saivat rihlatut piilukkotussarit, joiden tehokas ampumaetäisyys oli noin 300 metriä.

Hattujen sodassa Keminnon komppania jäi ruotusotiluksensa mukaisesti puolustamaan omaa maakuntaansa muun rykmentin osallistessa sotatoimiin Etelä-Suomessa. Komppania marssi Kajaniin itärajan suojaamaan.

Kustaa III:n sodassa Keminnon komppania määrättiin ensimmäistä kertaa ruotusotiluksensa solmimisen jälkeen maakunnan ulkopuolelle muun Pohjanmaan rykmentin mukana Savon rintamalle vahvistamaan Savon prikaatia. Talvi 1789-91 oli koko rykmentille vaikea, koska puuttui ruokaa, lämpimiä vaatteita ja majoitusolot olivat heikot. Maakunnasta toimitettiin avuksi viljaveljyyttä ja 200 kannua palkkiina. Alkoholiin suhtauduttiin eri lailla kuin nykyään: ”Jos ei sauna, viina eikä

Row	Handwritten Name	Handwritten Rank	Handwritten Age	Handwritten Service Years	Annotation
1	Johan Ekström	Edellinen pääkatselmus	34 v	14 v	Edellinen pääkatselmus
2	Johan Ekström	Naimissa	36 v	14 v	Naimissa
3	Johan Ekström	Edellinen pääkatselmus	35 v	14 v	Edellinen pääkatselmus

Sivuaukeama Keminnon komppanian pääkatselmusrullasta vuodelta 1802. Rullat löytyvät digitalisoituna Ruotsin valtionarkistosta: <https://sok.riksarkivet.se/>.

terva auta...”

Venäläiset yllättivät Keminnon komppanian vapunpäivänä 1.5.1790 Kerimäellä Yläkuonan kylässä, jossa komppania vartioi noin 3 kilometriä leveää ja 8 kilometriä pituista kannasta Puruveden ja Kuonanjärven välissä. Komppaniasta jäi venäläisten vangiksi 12 miestä, näistä Muhoksen miehiä peräti seitsemän. Siitä, mitä tarkkaan ottaen tapahtui, ei ole lähdetietoja.

Kustaa III:n sotaa seurasi 18 vuoden rauhan kausi Suomen sotaan asti. Sotilaat elivät pääasiassa ruoduillaan ja

vaihtuvuus oli vähäistä. Tämän seurauksena koko ruotuarmeija ukkoutui. Esimerkiksi Muhoksen Pyhänsivun Wimparin ruodun sotamies Johan Blomster lähti Suomen sotaan 45-vuotiaana.

Suomen sodan aikana Keminnon komppania taisteli etupäässä Sandelsin joukoissa Savon rintamalla. Kun sota oli jo hävitty ja Ruotsin armeija vetäytyi syksyllä 1809 talvileiriin Tornioon, niittivät taudit joukoissa hirvittävä satoa.

Wimparin ruodun Johan Blomster oli sotamieheksi korkeasta iästään huoli-

matta pysynyt mukana tänne asti. Joulupäivänä 1808 hänet otettiin Laivaniemen sairashuoneelle eikä hänestä sen jälkeen löydy arkistoista merkintöjä. Muhoksen kirkkoherra kirjasi myöhemmin hänen kohdalleen rippikirjaan: ”Sågas vara död under sista krig”.

On arvioitu, että Suomen sotaan osallistuneista noin 15000 miehestä puolet menehtyi. Noin 4000 kaatui taisteluissa ja loput kuolivat haavoihinsa, tauteihin ja paleltumisiin.

Keminnon komppania osallistui vielä taisteluihin armeijan vetäydyttyä Ruotsin puolel-

le. Viimeisessä katselmuksessa Uumajassa 8.10.1809 Muhoksen 28 sotilaasta oli jäljellä vain neljä: Johan Smed, Petter Ström, Henrik Junker ja Karl Henrik Nordstedt. Koko Keminnon komppanian 150 miehestä rivissä seisoivat ylipäällikkönsä Georg Carl von Döbeln kiitospuhetta kuuntelemissa 17.

Lähteet: Lukuisten kirjallisten lähteiden lisäksi Pohjanmaan rykmentin sotilasrullia ja Muhoksen sekä Utajärven kirkonkirjoja. Kaikki löytyvät nykyään netistä.

Tapani Blomster
FM